

Normkritik er en naturlig del af den pædagogiske læreplan

Ligestilling starter i vuggestuen, mener de i institutionen Martha Hjemmet. Derfor er læringsmiljø i et normkritisk perspektiv skrevet ind i samtlige temaer i den styrkede pædagogiske læreplan.

Af Malene Mølgaard, B&U@bupl.dk

Vi møder dem overalt – stereotyperne. Også i børnehøjde, hvor piger lynhurtigt iklæder sig prinsessekjoler i lyserød, fordi det er en pigefarve, og drenge tumler og tæver løs, fordi det er sejt.

»Det her kræver et særligt fokus, fordi vi her i Danmark er fedtet ind i en selvforståelse af, at vi er ligestillede og ikke gør forskel på børn. Men det gør vi,« siger Helle Bøgelund Frederiksen, der er pædagogisk udviklingsleder på Martha Hjemmet.

Den selvejende institution i København har de seneste fire år arbejdet målrettet med ligestillingspædagogik og normkritik i vuggestuen og børnehaven.

»Det helt store paradoks er, at alle siger, de går ind for ligestilling. Men der er ingen, der gider arbejde med det. Der er ingen, der gider tale om det. Og der er ingen initiativer, der rykker på det,« siger Helle Bøgelund Frederiksen.

Hun er institutionens stædige frontløber, når det gælder nuancering af stereotype kønsroller.

»Hvis vi virkelig vil ligestilling og reelt ønsker at skabe lige muligheder for drenge og piger, så skal det starte i vuggestuen. I dagtilbud har vi et særligt ansvar for at sikre, at de børn, vi har med at gøre, kan vokse op og folde sig bedst og mest muligt ud. Og det ansvar er vi nødt til at tage på os,« siger hun.

På skrivebordet på det lille lederkontor har hun stablet en bunke med bøger om børn med forskellige hudfarver

og familieformer – nogle om at have to mødre eller to fædre, og en bog handler om en prins, som ikke vil giftes med en prinsesse, men med en prins. Desuden har hun fundet puslespil og vendespil med billeder af både drenge og piger i alle mulige erhverv.

»Det er slet ikke, fordi jeg siger, at sådan skal det hele være. Men det kan også være sådan,« understreger hun.

NORMKRITISK KOMPETENCE. Hun mener, at normkritisk kompetence er et krav i pædagogisk praksis for at sikre større rummelighed og deltagelsesmulighed, så børn ikke bliver begrænset af deres køn.

»Vi har i årevis fået tudet ørerne fulde af, at vi skal arbejde med inklusion. Men hvordan kan vi det, hvis vi ikke kan gennemskue udelukkelsesmekanismer og deltagelsesmuligheder – altså, hvad der inkluderer og giver nogle børn nem adgang til fællesskabet, og hvad der ekskluderer, så nogle bliver udelukket? Det er normer, der er i spil. Og vi skal tage ansvar for at understøtte det, der åbner,« siger hun og forklarer, at normkritik handler om evnen til at kunne se bag om det, vi tager for givet, men som nogle gange undertrykker og diskriminerer.

Normkritisk kompetence betyder også, at man som pædagog skal være indstillet på at gå i dialog om sin faglighed og kunne tåle nysgerrige spørgsmål. Derfor lyder institutionens motto:

På Martha Hjemmet har vi mod til at være nysgerrige på hinandens intentioner.

»Det dur ikke, at man er for fintfølede og nærtagende og tager kritik for personligt. Det hører med. At blive spejlet af sine kolleger på det, man siger og gør, når man er på arbejde, er med til at gøre os dygtigere som pædagoger,« siger Helle Bøgelund Frederiksen.

På Martha Hjemmet betyder det, at personalet filmer og observerer hinanden for at få øje på de blinde pletter. Blandt andet er de blev opmærksomme på, at en pædagog havde tendens til at trøste drenge og piger forskelligt, og tog en snak om

det. Og det gik op for en af pædagogerne i vuggestuen, at når hun tog imod nye forældre og fortalte om rutiner og indkøring, så henvendte hun sig altid til moren.

»Hvis der ikke er et miljø for dialog og sparring omkring kategoriseringsprocesser, og hvis du ikke bliver udfordret på dine normer ved måltidet, i rutinesituationer, i aktiviteter, så kan du ikke andet end at reproducere dine blinde pletter også i forhold til stereotype kønsroller og kønnede forventninger til børnene,« siger hun.

NORMKRITIK I LÆREPLANEN. For at sikre det vedholdende fokus i arbejdet på Martha Hjemmet har hun givet pædagogerne den bundne opgave at skrive normkritik ind i den pædagogiske læreplan. Det betyder, at der i hvert af de seks læreplanstemaer er beskrevet, hvordan det normkritiske perspektiv indgår i daginstitutionens læringsmiljø.

Desuden har hun fået printet store plakater med Martha Hjemmets politik for køn og diversitet, som hænger i personalestuen, på hendes eget kontor og på nogle af stuerne, for konstant at minde pædagoger og forældre om de normkritiske værdier.

»Hvis vi bare havde lavet en læreplan uden at skrive normkritik ind, så var det noget, vi skulle tvinge os selv til at huske at have med. Men når vi nu læser læreplanen, hver gang vi skal forberede et tema, vi skal arbejde med, så bliver vi mindet om køn og ligestilling som rygrad i vores pædagogiske arbejde. Vi laver ikke nogen temaer eller aktiviteter uden at have det perspektiv inde over,« fastslår hun.

Konkret betyder det, at normkritik også er med i formålsbeskrivelsen på alle emner, der arbejdes med på Martha Hjemmet. Lige for tiden har de eventyrtema med udgangspunkt i de tre traditionelle eventyr Den grimme ælling, De tre bukkebruse og Guldlok og de tre bjørne.

I beskrivelsen står der: 'Vi vil igennem hele temaet have fokus på læreplanstemaet ved at udfordre og italesætte stereotyper og normer i eventyrene over for børnene. De specifikke eventyr er valgt ud fra, at de hver især har noget at byde på i forhold til at kunne arbejde normkritisk. Heriblandt udseende, kønsstereotyper og forventninger. Formålet er her at udfordre børnene i forhold til at kunne forholde sig kritisk til stereotyperne, som de vil møde i fortællingerne.'

»For de vil høre rigtig mange eventyr om Tornerose og Askepot og alle de andre helt stereotype eventyr, som vitterligt handler om den svagelige kvinde, der skal reddes af en mand og ingenting selv kan. Der er ikke noget galt med de gamle klassiske eventyr, og det er også kulturformidling at videregive de traditionelle historier, så selvfølgelig skal vi det,« siger Helle Bøgelund Frederiksen.

»Men vi må godt lære børnene at være nysgerrige og udfordre normerne og kreere nogle nye og mere tidsvarende fortællinger, der ikke er begrænset af, om de er dreng eller pige.« ■

Foto: Jeppe Carlsen

»Det helt store paradoks er, at alle siger, de går ind for ligestilling. Men der er ingen, der gider arbejde med det.«

Helle Bøgelund Frederiksen, pædagogisk udviklingsleder, Martha Hjemmet

SÅDAN ARBEJDER DE NORMKRITISK

Normkritik er skrevet ind i den styrkede pædagogiske læreplan under alle læreplanstemaerne. Alle børn skal opleve for eksempel natur og videnskab for at undgå den stereotype opfattelse af, at udeliv og teknik kun er for drenge, mens stille aktiviteter er for pigerne.

Alle pædagoger skal kunne alt. Det betyder, at det ikke kun må være de mandlige pædagoger, der tænder bål, og kvinderne, som syer og laver perleplader.

Dialog og et fagligt fællesskab, hvor man hele tiden kan øve sig sammen, er en selvfølge blandt pædagogerne. De skal være indstillet på at gå i dialog om egen faglighed og se positivt undrende på hinanden i forhold til holdninger, vaner, udsagn, egne normer og blinde pletter.

Bøger, spil og legetøj bliver indkøbt med normkritiske briller. Der findes mange bøger, vendspil og puslespil om forskellige familieformer og fag, hvor både piger og drenge er repræsenteret. Alle børn skal have mulighed for at genkende sig selv uden begrænsninger baseret på køn eller andre kategorier.

Legemiljøer indrettes ikke efter traditionelle 'drengaktiviteter' og 'pigeaktiviteter'. Derfor er dukkekrogen nu en lejlighed med både køkken og værktøjsbænk.

➔ LÆS MERE

Helle Bøgelund Frederiksen har skrevet bogen 'Giv alle børn flere muligheder. Om det normkritiske og ligestillingspædagogiske arbejde på Martha Hjemmet.' Bogen kan bestilles på: frederiksen@os.dk

Rapporten 'Mangfoldighed og ligestilling i dagtilbud' af Marta Padovan-Özdemir og Stine Del Pin Hamilton kan downloades på bupl.dk